

فصلنامه علمی-پژوهشی
توسعه اجتماعی
(توسعه انسانی سابق)

فصلنامه توسعه
اجتماعی

صفحه ی اصلی وب سایت مجله:
www.qjssd.scu.ac.ir
شاپا الکترونیکی: ۶۴۴۴-۲۵۸۸
شاپا چاپی: ۳۲۰۵-۲۵۳۸

دانشگاه شهید چمران اهواز

واپس زدگی اجتماعی؛ آسیب شناسی روابط همبالینی

حمید دهقانی*¹⁵، فاطمه اکبرزاده**، علی هاشمیان فر***

* استادیار جامعه شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول)

ایمیل: h.dahghani@ltr.ui.ac.ir

ارکید: ۱۴۶۶-۷۵۴۴-۰۰۰۱-۰۰۰۰-۰۰۰۰

آدرس پستی:

** فاطمه اکبرزاده، دکترای جامعه شناسی، گروه علوم اجتماعی دانشگاه اصفهان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، ایران

ایمیل: Irاندokhtakbarzadeh2@gmail.com

*** دانشیار گروه جامعه شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

ایمیل: j.hashemian@ltr.ui.ac.ir

اطلاعات مقاله	واژگان کلیدی
تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۲/۹	آسیب شناسی، همبالینی، واپس زدگی، روش داده بنیاد
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۱۰/۲۱	
انتشار آنلاین: بهار ۱۴۰۲	

اطلاعات تکمیلی:

قدردانی: از تمامی افراد و موسساتی که در انجام این تحقیق مولف را مساعدت نمودند، قدردانی می شود.
تضاد منافع: نویسنده مقاله اعلام می کند که در انتشار مقاله ارائه شده تضاد منافی وجود ندارد.
منابع مالی: نویسنده (ها) هیچگونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده اند.

ارجاع به مقاله:

دهقانی، حمید، اکبرزاده، فاطمه، هاشمیانفر، علی (۱۴۰۲). واپس‌زدگی اجتماعی، آسیب‌شناسی روابط همبالینی، توسعه اجتماعی، (۳)۱۷، ۷۹-۱۱۰.

10.22055/QJSD.2023.18265

20.1001.1.25383205.1402.17.3.3.6

چکیده گسترده**معرفی:**

یکی از چالش‌های بنیادی که جوامع در حال گذار از دوران سنتی به مدرن با آن دست به گریبانند، روابط آزادانه دختر و پسر پیش از ازدواج است که در قالب‌ها و اشکال مختلفی پدیدار شده و یکی از جدیدترین نمودهای آن هم‌بالینی است. در جامعه ما این نوع از سبک زندگی پدیده‌ای است نو که در هیچ دوره‌ای بدین گستردگی چه در سطح رفتاری و چه در سطح نگرشی دیده نشده است. چرا که این روابط در فرهنگ، هنجارها، آداب و رسوم، و ارزش‌های جامعه ایرانی هیچ جایگاهی نداشته است. اما در سال‌های گذشته، با گسترش رسانه‌ها و دگرگونی‌های بنیادی در بستر زمینه‌های فرهنگی، جامعه‌پذیری، پدیده روابط و معاشرت پیش از ازدواج، از درون روابط بین شخصی در حال زایش است. بالا رفتن نرخ بیکاری جوانان و به‌ویژه مردان و تعهدات قانونی که ازدواج به شیوه سنتی برای مردان ایجاد می‌کند، سوق‌دهنده جوانان به سمت جایگزین‌های غیر قانونی ازدواج، از جمله هم‌بالینی است. یکی دیگر از عواملی که می‌توان انتظار داشت در گرایش افراد به سوی هم‌بالینی مؤثر باشد، بالا رفتن طلاق است. آنچه در همه تحقیقات به وضوح ملاحظه می‌شود روند سریع رو به افزایش روابط هم‌بالینی در همه کشورهای جهان است. روش پژوهش حاضر، از نوع کیفی و به‌طور خاص، روش نظریه داده‌بنیاد است. هدف این روش، کشف نظریه به کمک اطلاعات دقیق و بررسی شده پژوهش‌های اجتماعی است. نمونه ما ۱۷ نفر از افرادی بودند که وارد زندگی هم‌بالینی شده و در دو کلان شهر بزرگ تهران و اصفهان زندگی می‌کردند. نمونه‌گیری نظری تا زمان رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که «واپس‌زدگی اجتماعی» سویه زیان رابطه‌ای است که افراد در هم‌بالینی با آن مواجه‌اند. عدم امنیت اجتماعی، عدم امنیت در پایداری رابطه، احساس عدم امنیت در مقابل خشونت‌های خانگی، عدم حمایت قانونی، بدبینی و کاهش اعتماد به جنس مخالف در صورت گسست رابطه، طرد اجتماعی، فاصله گرفتن از جامعه، کم‌رنگ شدن رابطه با خانواده، قطع ارتباط با آشنایان و رابطه محدود از مواردی

هستند که به انزوای اجتماعی افراد همبالمین در جامعه دامن می‌زنند. می‌توان ضرورت این پژوهش را در این دانست که در آن تلاش می‌شود به دلایل، انگیزه‌ها و پیامدهای ورود به این سبک جدید از رابطه با تأکید بر آسیب‌شناسی و پیامدشناسی پرداخته شود و مشکلاتی که در گذر زمان، افراد با آن مواجه می‌شوند را واکاوی کند.

متدولوژی:

روش پژوهش حاضر، از نوع کیفی و به‌طور خاص، روش نظریه داده‌بنیاد است. هدف این روش، کشف نظریه به کمک اطلاعات دقیق و بررسی شده پژوهش‌های اجتماعی است. در این پژوهش از شیوه سیستماتیک اشتراوس و کوربین استفاده شد یعنی کدگذاری از طریق کدگذاری باز، محوری و گزینشی انجام شد. جهت یافتن افراد از طریق نمونه‌گیری هدفمند چند مورد یافت شدند و بعد از آن به روش گلوله‌برفی و از طریق نمونه‌های یافته شده سایر نمونه‌ها انتخاب شدند. نمونه ما ۱۷ نفر از افرادی بودند که وارد زندگی همبالمینی شده و در دو کلان‌شهر بزرگ تهران و اصفهان زندگی می‌کردند. نمونه‌گیری نظری تا زمان رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. نحوه انجام مصاحبه به شکل حضوری و تلفنی با افراد از پیش هماهنگ شده و در زمان هماهنگ شده مصاحبه‌ها به شکل حضوری و تلفنی اخذ می‌گردید. در این پژوهش از تکنیک مصاحبه نیمه ساختار یافته و تعاملی استفاده شده است. نحوه گردآوری مصاحبه‌ها به شکل همزمان یادداشت‌برداری و ضبط مصاحبه‌ها جهت از دست ندادن کل متن مصاحبه بود. ابزار گردآوری داده‌ها سؤالاتی بودند که خطوط اصلی مصاحبه بر آن محور پیش می‌رفت. برای رسیدن به معیار قابلیت اعتماد از روش کنترل یا اعتباریابی توسط اعضاء و مقایسه‌های تحلیلی استفاده شد.

یافته‌ها:

یافته‌های پژوهش در بر دارنده مقولات عمده‌ای از جمله؛ میل به فردگرایی، تجربه ناموفق عاطفی، تردیدها و ترس‌ها، آشنایی با سبک نوین رابطه، میزان آسیب‌ها و مشکلات درون خانواده مبدأ، شرایط اقتصادی ناامن، پنهان‌کاری، نفی آسیب‌دیدگی، احساس عدم امنیت، انزوای فردی و گسست عمیق با خانواده بود که شرح این مقولات و نحوه ارتباط پیدا کردن آن‌ها با همدیگر و با مقوله انتخابی (واپس‌زدگی اجتماعی) مورد بحث قرار گرفت. شرایط علی که موجب پدیده هم‌بالمینی می‌شود عبارتند از؛ میل به فردگرایی،

تجربه ناموفق عاطفی و تردیدها و ترس‌ها. آشنایی با سبک نوین رابطه مقوله است که به‌عنوان شرایط مداخله‌گر در این تحقیق شناخته شد و آسیب‌های درون خانواده و شرایط اقتصادی نامن، شرایط زمینه‌ای شکل‌گیری این پدیده هستند. افراد درگیر رابطه هم‌بالینی استراتژی‌های پنهان‌کاری و نفی آسیب‌دیدگی در پیش گرفتند. بعلاوه نتایج پژوهش نشان داد که احساس عدم امنیت، انزوای فردی و گسست عمیق با خانواده از پیامدهای این نوع رابطه است.

نتیجه‌گیری:

یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که «واپس‌زدگی اجتماعی» سویه زیان‌رابطه‌ای است که افراد در هم‌بالینی با آن مواجه‌اند. عدم امنیت اجتماعی، عدم امنیت در پایداری رابطه، احساس عدم امنیت در مقابل خشونت‌های خانگی، عدم حمایت قانونی، بدبینی و کاهش اعتماد به جنس مخالف در صورت گسست رابطه، طرد اجتماعی، فاصله گرفتن از جامعه، کم‌رنگ شدن رابطه با خانواده، قطع ارتباط با آشنایان و رابطه محدود از مواردی هستند که به انزوای اجتماعی افراد هم‌بالین در جامعه دامن می‌زنند. آن‌ها نه تنها خانواده را محرم اسرار عاطفی و جنسی خود تصور نکرده بلکه با فاصله ارزشی بالایی که بین خود و آن‌ها احساس می‌کنند، خانواده را به‌عنوان یک عامل اجتماعی محدودکننده بدون توجه به درک نیازهای خود تصور می‌نمایند. پنهان‌کاری از خانواده باعث کاهش اطلاع و سپس نفوذ خانواده بر رفتارهای عاطفی و جنسی سوژه‌ها شده و این در حالی است که شبکه روابط اجتماعی سوژه و گروه‌های دوستی و همالان او، نقش به‌سزایی در شکل‌گیری و تداوم این روابط بازی می‌کنند. همین امر، منجر به گسست نسلی عمیق بین سوژه با خانواده شده و این گسست در ابعاد وسیع‌تری همچون جامعه هم بسط پیدا می‌کند. دایره ارتباطات فرد محدود گشته و از شبکه خانواده، بستگان و آشنایان دوری می‌گزیند تا از عوارض عدم پذیرش اطرافیان نسبت به انتخاب سبک زندگی نامتعارف خود جلوگیری کند و پاسخگوی انتظارات اجتماعی دیگران نباشد. همه این موارد طرد، انزوا و واپس‌زدگی اجتماعی هر چه بیشتر او را در پی خواهد داشت.

منابع:

- Abolfazli, P. (2017). Review of white marriage in Iran, The 5th National Conference of Criminal Law and Sciences. (Persian).
- Ahmadi, K. (2017). "A room with an open door: a comprehensive research on white marriage in Iran", *Legal Studies Quarterly*, 21st issue, 159-176. (Persian).
- Azad Aramaki, T.; Sharifi Sai, M. H.; Isari, M. and Talebi, S. (1391). "Cohabitation; emergence of new forms of family in Tehran", *Society for Cultural Studies*, third year, number 1, 43-77. (Persian).
- Bazargan, A.; Sarmad, V.; Hejazi, E. (2012). *Research methods in behavioral sciences*. Tehran: Nash Agah. (Persian).
- Blaikie, N. (2007). *Approaches to Social Inquiry*, 2nd edition, Cambridge: Polity.
- Brown, S; Sanchez, L; Nock, S; Wright, J. (2006). "Links between premarital cohabitation and subsequent marital quality, stability, and divorce: A comparison of covenant versus standard marriages", *Social Science Research* 35 (2006), 454-470.
- Farazeh, F.; Mahdavi, M. S.; Turkman, F. (2016). "Social construction, be together based on lived experience, be an example of each other", *Iranian Social Studies*, Year 11, No. 1, 92-119. (Persian).
- Fathi, M.; Fekrazad, H.; Ghaffari, Gh.; Bowalhari, J. (2013). "The underlying factors of women's marital infidelity", *Social Welfare Quarterly*, Year 13, No. 51, 109-131. (Persian).
- Flick, U. (2008). *An introduction to qualitative research*. Translated by Hadi Jalili, Tehran: Ney Publishing.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (2005). "Paradigmatic Controversies, Contradictions, and Emerging Confluences", In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (p. 191-215). Sage Publications Ltd.
- Hariri, N. (2009). *Principles and methods of qualitative research*, 4th edition, Tehran, Islamic Azad University, Science and Research Unit. (Persian).
- Hiekel, N. & Keizer, R. (2015). "Risk-avoidance or utmost commitment: Dutch focus group research on views on cohabitation and marriage", *Demographic Research*, Vol. 32, Article 10 | Pages 311-340.
- Iran Statistics Center, <https://www.amar.org.ir>. (12/6/2021).
- Khalajabadi Farahani, F.; Mehriar, A. (2009). "Investigating the role of family in relationships with the opposite sex before marriage in student girls in Tehran", *Family Research Quarterly*, 6th year, No. 24, 468-449. (Persian).
- Kulu, H., & Boyle, P. J. (2010). "Premarital Cohabitation and Divorce: Support for the 'Trial Marriage' Theory", *Demographic Research*, 23(31), 879-904.
- Mahboobi, E. (2016). "White Marriage", in contemporary Iran, *Imperial Journal of Interdisciplinary Research (IJIR)*, 2(12), 1283- 1288.
- Matysiak, A. (2009). "Is Poland Really 'Immune' to the Spread of Cohabitation?", *Demographic Research*, 21(8), 215-234. Doi: 10.4054/ DEmRes. 2009.21.8.
- Minoui, Z. (2013). "Reviewing the legal dimensions of white marriage", *Iranian Women's Monthly*, Vol. 1, No. 5.

- Mohammadpour, A. (2012). *Qualitative research method against method 1*. Tehran: Sociologists Publishing.
- Neuman, W. L. (2007). *Basics of Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*. 2nd Edition, Allyn and Bacon, Boston.
- Newman, L. (2015). *Methods of social research: qualitative and quantitative approaches (Vol. 1)*, translated by Abolhassan Faqihi, Tehran: Termeh Publishing.
- Nosratinejad, F.; Bahrami, G. (2016). "Determinants of cohabitation", *Social Work Quarterly*, Year 6, No. 2, 35-42. (Persian).
- Online Economics (2018). An alarming increase in the rate of absolute celibacy, <https://www.eghtesadonline.com/n/22Cv>, (9/9/2018). (Persian).
- Rahmat Abadi, A.; Karizi, E. (2016). White marriage; Consequences and risks. *Islamic Studies of Taha Heritage*, No. 1, 77-102. (Persian).
- Ramezani Far, H., Adish, M. A. (2017). "Study of lived experience of people about white marriage in Iran (qualitative study of young people of Gilan)", *Social-cultural development studies*. Volume 7, Number 1, 195-217. (Persian).
- Ritzer, G. (2014). *Sociological theory in the contemporary era*. Translated by Mohsen Talasi, Tehran: Scientific and Cultural Publications.
- Shukrbeigi, A. (2007). "Sociological investigation of modernism and social capital of the Iranian family", PhD thesis, Sociology, Islamic Azad University, Faculty of Psychology and Social Sciences, Tehran branch.
- Sohrabzadeh, M.; Nowrozi, M.; Asgari Kaviri, A. (2016). "White marriage; motivations and contexts", *Lifestyle Sociology Quarterly*, Year 3, Number 9, 189-249. (Persian).
- Strauss, A.; Corbin, J. (2019). *Basics of qualitative research; Techniques and stages of production of contextual theory*, translated by Ebrahim Afshar, Tehran: Nei Publishing.
- Willets, Marion C. (2006). "Union Quality Comparisons Between Long-Term Heterosexual Cohabitation and Legal Marriage", *Journal of Family Issues* 27 (1): 110-127.
- Yasa (2017). What is white marriage and how is it in Iran? yasa.co/blog/white-marriage, (12/1/2020). (Persian).
- Zarrabi, V.; Mostafavi, S. F. (2018). "Investigating factors affecting women's marriage age in Iran: an economic approach", *Economic Research Quarterly*, 11(4), 33-64.
- Zimmermann, O. & Hameister, N. (2019). "Stable cohabitational unions increase quality of life: Retrospective analysis of partnership histories also reveals gender differences", *Demographic Research*, Vol. 40 (January-June 2019), pp. 657-692.